

ELSEVIER

Available online at www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: <http://www.elsevier.com/locate/kontakt>

Original research article

Rozdiel v úrovni ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva

Difference in the level of ageist attitudes of nurses and nursing students

Ol'ga Kabátová, Andrea Botíková *, Alena Uričková, Jaroslav Slaný

Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Katedra ošetrovateľstva, Trnava, Slovenská republika

INFORMACE O ČLÁNKU

Received: 2015-04-29

Received in revised form:

2015-06-01

Accepted: 2015-08-05

Published online: 2015-09-21

Keywords:

Nurse

Senior

Ageism

Nursing

Attitude

ABSTRACT

Ageism in nursing is a common phenomenon, which manifests in many ways and negatively affects a patient and her care.

Goal: The goal of quantitative analysis is to find the difference between ageist attitudes among nurses and nursing students.

Methods: The nonprobability sample contained two groups. One group consisted of 126 nurses and the other group consisted of 94 nursing students. The Fraboni Scale of Ageism (FSA) was used to quantify the stance and the nonparametric Mann-Whitney *U*-test was used to evaluate the difference between the two groups.

Results: Nurses and nursing students had low to intermediate levels of ageist attitudes according to FSA. Nurses showed higher levels of ageist attitudes compared to nursing students as evaluated by Mann-Whitney *U*-test.

Conclusion: Ageism is a part of nursing care and it needs to be eliminated. One way how to achieve this is by early awareness of one's own prejudice.

S Ú H R N

Ageizmus v ošetrovateľstve je bežným javom, ktorý sa manifestuje rôznymi spôsobmi a má negatívny dopad na pacienta i na poskytovanú starostlivosť.

Cieľ: Cieľom kvantitatívneho výskumu bolo zistiť rozdiel v úrovni ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva.

Metodika: Výskumný súbor tvorilo 126 sestier a 84 študentov ošetrovateľstva, ktorí boli do vzorky zaradení na základe zámerného výberu. Výskum bol realizovaný pomocou Fraboniho škály ageizmu (FSA). Rozdiel v úrovni ageistických postojov medzi sestrami a študentmi sme overovali na základe neparametrického Mann-Whitneyho *U*-testu.

Výsledky: Pomocou FSA bola u sestier i študentov ošetrovateľstva zistená takmer žiadna až stredná úroveň ageistických postojov, teda mierne pozitívne až mierne negatívne vnímanie starších pacientov. Na základe Mann-Whitneyho *U*-testu sme zistili,

Kľúčové slová:

sestra

senior

ageizmus

ošetrovateľstvo

postoj

* **Korespondenční autor:** Doc. PhDr. Andrea Botíková, PhD., Trnavská univerzita v Trnave, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Katedra ošetrovateľstva, Univerzitné námestie 1, 818 43 Trnava, Slovenská republika; e-mail: andrea.botikova@truni.sk
<http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2015.08.001>

KONTAKT XVII/3: 158–162 • ISSN 1212-4117 (Print) • ISSN 1804-7122 (Online)

Článek citujte takto: Kabátová O, Botíková A, Uričková A, Slaný J. Difference in the level of ageist attitudes of nurses and nursing students. Kontakt 2015; 17(3): e138–e141;
<http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2015.08.001>

že vyššiu úroveň ageistických postojov preukazujú sestry oproti študentom ošetrovateľstva.

Záver: Ageizmus v ošetrovateľstve reálne existuje a je potrebné ho eliminovať. Jednou z možností je včasné zistenie a uvedenie si svojich vlastných vekovo diskriminačných predsudkov a stereotypov.

© 2015 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.
Published by Elsevier Sp. z o. o. All rights reserved.

Úvod

V priebehu 20. storočia starnutie nabralo nový rozmer, a to od starnutia individuálneho k starnutiu celospoločenskému. Starnutie populácie je označované za jednu z hlavných charakteristík budúceho demografického vývoja. Demografické starnutie populácie spôsobuje, že so vznikom kultu mladosti vzniká i opačný extrém – ageizmus, teda vekovo podmienená diskriminácia, ktorej podstatou je sústavná stereotypizácia a predsudky voči osobám vyššieho veku.

Ageizmus vychádza z predpokladov, že jednotliví zástupcovia určitej vekovej kategórie či generácie vykazujú nielen rozdielne charakteristiky, ale i spoločenskú a ľudskú hodnotu [1].

Pojem ageizmus po prvýkrát použil v roku 1969 vtedajší riaditeľ National Institute of Aging v USA Robert Butler, ktorý ako prvý hovoril o diskriminácii na základe veku [2]. Dnes je možné stretnúť sa s niekoľkými definíciami ageizmu, ktoré majú spoločný základ, a to negatívny postoj k starnutiu a starobe. Autorom jednej z najznámejších definícií tohto fenoménu je Palmore [3], ktorý ageizmus popísal ako „akýkoľvek predsudok alebo diskrimináciu proti alebo v prospech vekovej skupiny. Predsudky voči vekovej skupine sú negatívne stereotypy voči tejto skupine alebo negatívne postoje založené na stereotypy. Diskriminácia voči vekovej skupine je nemiestne, negatívne zaobchádzanie s členmi danej vekovej skupiny“.

Viera v dôstojnosť a hodnotu každého človeka ako jeden zo základných atribútov ošetrovateľského povolania hovorí, že sestra poskytuje ošetrovateľskú starostlivosť každému, kto ju potrebuje a kto je od nej závislý, bez ohľadu na vierovyznanie, rasu či v našom prípade vek [4]. Napriek tomu sa v ošetrovateľskej praxi bežne vyskytujú a uplatňujú mnohé vekovo podmienené diskriminačné praktiky. Nelson [5] píše, že u zdravotníckych pracovníkov je rovnako pravdepodobné, že budú trpieť predsudkami voči seniorom ako u iných ľudí, čo je vzhľadom na hlavnú úlohu ošetrovateľstva (pomáhať svojim pacientom, zdravým i chorým) alarmujúce tvrdenie. Pokorná [1] dokonca uvádza, že v ošetrovateľskej starostlivosti sa ageistické postoje vyskytujú častejšie ako v bežnej populácii, pretože zdravotnícki pracovníci, ktorí sa o seniorov starajú, považujú ich problémy za bežné a prejavy starnutia za typické pre všetky dlhoveké osoby. Ageistické postoje sa potom manifestujú nedostatočným či naopak nadmerným poskytovaním ošetrovateľskej starostlivosti a majú negatívny vplyv nielen na starostlivosť samotnú, ale i na jej poskytovateľov, prijímateľov a blízke osoby starších pacientov [1]. Jednou z možností zníženia ageizmu v ošetrovateľskej starostli-

vosti je uvedenie si svojich vlastných diskriminačných predsudkov a stereotypov. Preto by malo byť primárnou úlohou sestier identifikovať, pochopiť, uznať a snažiť sa vyvarovať príznakom ageistického jednania i myslenia vo vzťahu k seniorom, i vo vzťahu k sebe samým [6, 7].

Cieľom výskumu bolo zistiť rozdiel v úrovni ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva.

Metodika a charakteristika súboru

Pre tento výskum bol zvolený dizajn prospektívnej kvantitatívnej štúdie vykonanej na základe dotazníkového šetrenia.

Základný súbor tvorilo 126 sestier a 94 študentov ošetrovateľstva. Výber súboru respondentov bol zámerný. Sestry a študenti ošetrovateľstva zaradení do výskumu museli spĺňať nami určené kritériá zaradenia do výberového súboru. Kritériom zaradenia sestier do výskumnej vzorky bolo: ukončené vzdelanie potrebné na výkon povolania sestry, aktuálny pracovný pomer na pozícii sestra a vykonávanie ošetrovateľskej starostlivosti o seniorov. Kritériá zaradenia študentov ošetrovateľstva do výskumného súboru boli: aktuálne prebiehajúce štúdium v odbore Ošetrovateľstvo a denná forma štúdia. Napriek tomu, že súbor respondentov nebol rozložený rovnomerne, jednotlivé skupiny boli štatisticky porovnateľné.

Zber údajov sme realizovali prostredníctvom štandardného dotazníka Fraboniho škála ageizmu (FSA). Fraboniho škála ageizmu bola vyvinutá Frabonim et al. v roku 1990 a revidovaná Rubb et al. v roku 2005. FSA je odvodená od Butlerovej definície ageizmu a je určená na meranie ageistických postojov. Ide o opatrenie, ktoré sa snaží zachytiť kognitívne, afektívne a behaviorálne komponenty vekovej diskriminácie. Obsahuje 29 tvrdení. Pri každom tvrdení respondent uvedie na štvorbodovej Likertovej stupnici mieru svoju súhlasu alebo nesúhlasu, teda môže získať od 29 do 116 bodov. Čím vyššie skóre, tým väčší ageistický postoj. FSA umožňuje meranie ageizmu ako multidimenzionálny konštrukt [8]. Pre potreby nášho výskumu bola použitá prvá slovenská verzia uvedeného dotazníka. Jazyková validácia dotazníka prebehla v máji 2013, kedy bola jeho originálna anglická verzia úradne preložená dvoma nezávislými súdnymi prekladateľmi do slovenského jazyka a prispôbená slovenským pomerom. Následne prebehlo pilotné testovanie dotazníka na vzorke 10 sestier a 10 študentov ošetrovateľstva, ktoré odhalilo jeho dobrú vnútornú konzistenciu. Možno konštatovať, že verzia dotazníka v slovenskom jazyku je presná, ľahko pochopiteľná, spoľahlivá a ľahko dostupná pre použitie.

Samotný zber údajov bol realizovaný v období od augusta 2013 do januára 2014 v dvoch zdravotníckych zariadeniach v trnavskom regióne a na Trnavskej univerzite, Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce, katedre ošetrovateľstva v Trnave.

Na spracovanie získaných dát sme použili deskriptívnu štatistiku a Mann-Whitneyho *U*-test s hladinou významnosti $p = 0,01$. Údaje boli spracované a analyzované v programe SPSS 16.0.

Výsledky

Výsledky nášho výskumu naznačujú, že väčšina sestier v počte 82 (65,1 %) vykazuje mierne pozitívne vnímanie starších, teda takmer žiadne ageistické postoje. Strednú úroveň ageistických postojov a teda mierne negatívne vnímanie seniorov sme zistili u 44 (34,9 %) sestier. K podobným výsledkom sme dospeli i u študentov ošetrovateľstva, kedy 61 (64,9 %) skúmaných študentov vykázalo mierne pozitívne vnímanie starších, teda takmer žiadnu úroveň ageistických postojov. Mierne negatívne vnímanie starších, čo značí strednú úroveň ageistických postojov, sme zistili u 33 (35,1 %) študentov. Úroveň ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva je znázornená v tabuľke 1.

Tabuľka 1 – Úroveň ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva ($n = 220$)

Ageistické postoje	Sestry		Študenti ošetrovateľstva	
	N	%	N	%
Žiadne	0	0	0	0
Takmer žiadne	82	65,1	61	64,9
Stredná úroveň	44	34,9	33	35,1
Vysoká úroveň	0	0	0	0
Celkom	126	100	94	100

N – absolútna početnosť; % – relatívna početnosť

Tabuľka 2 – Rozdiel v úrovni ageistických postojov medzi študentmi ošetrovateľstva a sestrami ($n = 220$)

Skupina	N	Priemerné poradie FSA	Mann-Whitneyho <i>U</i> -test	Z	p
Sestry	126	120,28			
Študenti	94	97,39	4690	-2,643	0,008
Spolu	220				

N – absolútna početnosť; p – hladina štatistickej významnosti

Rozdiel v úrovni ageistických postojov medzi študentmi ošetrovateľstva a sestrami v praxi

Predpoklad, že sestry preukážu vyššiu úroveň ageistických postojov ako študenti ošetrovateľstva, sme overovali použitím neparametrického Mann-Whitneyho *U*-testu. Ako

môžeme vidieť v tabuľke 2, rozdiel v skóre FSA medzi porovnávanými skupinami je štatisticky významný na úrovni Sig. <0,01 (Sig. = 0,008). Ak analyzujeme priemerné FSA poradie, sledujeme, že vyššie skóre dosahujú sestry v porovnaní so študentmi ošetrovateľstva.

Diskusia

Populácia na celom svete starne a tento trend bude pokračovať po dobu ďalších desaťročí. Starší ľudia sú častejšími užívateľmi nemocničných služieb a v priemere je ich pobyt v nemocnici dlhší ako u mladších ľudí. Preto sa očakáva, že starnutie populácie významne ovplyvní ako dopyt po poskytovaní, tak i samotné poskytovanie zdravotnej starostlivosti [9, 10].

Pojem ageizmus odkazuje na postoje a stereotypy o ľuďoch, ktorí spadajú do vekovej skupiny „senior“. Ageizmus sa odráža v názore, že starší ľudia sú príťažou, že proces starnutia je všeobecne považovaný a spájaný so stratou nezávislosti, sebakontroly a so sociálnou izoláciou [11, 12]. Tieto postoje majú vplyv na kvalitu ponúkaných služieb a zaobchádzanie so staršími jedincami [13].

Rýchly rast staršej populácie bude nevyhnutne zvyšovať i dopyt po kvalitnej geriatrickej zdravotnej starostlivosti a práve lekári a sestry majú v poskytovaní tejto starostlivosti kľúčovú úlohu. Zvyšujúci sa počet starších pacientov však môže mať negatívne dôsledky na postoje sestier a lekárov voči nim a tie následne môžu negatívne ovplyvniť kvalitu poskytovanej starostlivosti [14].

Geriatra a gerontológia vo všeobecnosti nepatrí medzi obľúbené odbory ošetrovateľstva či už medzi študentmi, alebo sestrami. Doherty et al. [15] píše, že tento fakt je spôsobený tromi základnými faktormi: nepriaznivými pracovnými podmienkami, nedostatkom kariérneho pokroku v oblasti starostlivosti o starších ľudí a neuvedomovaním si zo strany zdravotníckych pracovníkov, že starostlivosť o staršie osoby musí byť vysoko špecializovaná. Preto je veľmi dôležité tomuto odboru venovať zvýšenú pozornosť. Práve pozitívne postoje, koncipované ako pocity, vedomosti a pripravenosť, môžu byť jedným z dôležitých faktorov prispievajúcich k rozvoju starostlivosti o seniorov [16].

Metaanalýzou 25 prác publikovaných v angličtine a v čínštine od roku 2000 boli zistené ako pozitívne, tak i negatívne či neutrálne postoje sestier k seniorom [17]. Vo všeobecnosti je však prijímaný názor, že sestry vykazujú voči seniorom skôr negatívne postoje. Z nášho výskumu vyplynulo, že väčšina sestier má mierne pozitívne vnímanie starších teda takmer žiadnu úroveň ageistických postojov. Strednú úroveň ageistických postojov a teda mierne negatívne vnímanie seniorov sme zistili u 34,9 % sestier. Negatívne postoje voči starším ľuďom a mýty o starnutí sú všadeprítomné a sú predchodcami ageizmu. Zdravotnícki pracovníci sú zvlášť citliví na diskriminačné stereotypy voči starším, pretože prichádzajú častejšie do kontaktu so staršími ľuďmi, ktorí sú chorí a nemohúci. Starší ľudia sú často vnímaní ako záťaž pre sestry a prekážkou na vykonávanie dôležitejšej práce, ktorou je podľa nich starostlivosť o mladších dospelých [18]. Dôvodov, prečo práve nami skúmané sestry vykazujú skôr pozitívne postoje k starším,

môže byť niekoľko. Mnohé odborné zdroje [6, 7] totiž uvádzajú, že na úroveň ageistických postojov majú výrazný vplyv kontextuálne socioekonomické charakteristiky ako napr. predchádzajúca skúsenosť, adaptačné mechanizmy či socializačné vplyvy v rámci procesu výchovy. Pri posudzovaní úrovne ageistických postojov u poskytovateľov ošetrovateľskej starostlivosti ďalej hrajú podľa dostupných odborných zdrojov [1, 19, 20, 21, 22, 23 ai.] dôležitú úlohu faktory ako vek, vzdelanie, dĺžka odbornej praxe sestier a typ starostlivosti (akútna/dlhodobá). Holroyd et al. [24] píšú, že najdôležitejším faktorom, ktorý ovplyvňuje starostlivosť o starších pacientov a postoje sestier k nim, sú vedomosti sestier o starnutí a starobe.

U študentov ošetrovateľstva, ktorí sa zúčastnili našej štúdie, bolo zistené skôr mierne pozitívne vnímanie starších. Mierne negatívne vnímanie starších pacientov sme zistili u 35,1 % skúmaných študentov. Podobné výsledky ukazujú i iné štúdie, napr. jordánska štúdia vykonaná na vzorke 250 študentov ošetrovateľstva zistila, že študenti majú mierne pozitívne postoje voči starším ľuďom [25]. Pozitívne postoje študentov ošetrovateľstva voči starším boli zistené i v tajvanskej štúdii [14]. Vo všeobecnosti teda možno tvrdiť, že študenti ošetrovateľstva majú skôr pozitívne postoje k starším ľuďom. Aj napriek kladným výsledkom je potrebné postoje študentov i ďalej zlepšovať. Postoje študentov k seniorom môžu byť ovplyvnené dvoma zásadnými faktormi – výchovou a vzdelávaním. V našich zemapisných šírkach výchova detí ešte stále smeruje k uctievaniu si tradícií, k váženiu a cteniu si starších ľudí. Vzdelávanie študentov ošetrovateľstva je taktiež založené na trpezlivom a láskavom prístupe k pacientom vyššieho veku. Austrálska štúdia vykonaná na vzorke 262 začínajúcich študentov ošetrovateľstva zistila, že hoci študenti vykazovali voči seniorom pozitívne postoje, väčšina z nich s nimi v praxi pracovať nechce. Hlavné dôvody, ktoré študenti uvádzali, boli, že majú zlé skúsenosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti seniorom, neschopnosť vytvoriť si so starším pacientom vzťah, neschopnosť s ním komunikovať, niektorí dokonca uviedli, že práca so seniormi je depresívna a nudná [26]. Práve v tejto oblasti je nevyhnutná dôsledná práca vysokoškolských pedagógov, ktorí sa podieľajú na výučbe študentov ošetrovateľstva. Abbey [27] totiž uvádza, že nízky záujem študentov o gerontológiu a gerontologické ošetrovateľstvo pramení z nedostatočného alebo integrovaného gerontologického obsahu, z nedostatku kvalitných učiteľov a nízkej kvality klinických štádií.

Pri zisťovaní rozdielu v úrovni ageistických postojov medzi sestrami a študentmi ošetrovateľstva sme dospeli k záveru, že sestry dosahovali vyššie priemerné skóre FSA v porovnaní so študentmi. Sestry v praxi sú teda náchylnejšie k vekovo diskriminačným postojom ako študenti ošetrovateľstva. Tieto zistenia korelujú so slovami Pokornej [1], ktorá uvádza, že proces internalizácie ageistických postojov je počas života skôr posilňovaný formujúcimi vplyvmi prostredia. Podobné výsledky uvádza štúdia, ktorú vykonala Herdman [22], kde študenti ošetrovateľstva preukázali nižšiu úroveň ageistických postojov ako sestry. Herdman [22] vykonal prieskum medzi študentmi ošetrovateľstva, ktorým poskytol možnosť presadiť sa v rámci starostlivosti o seniorov. Autor síce odkazuje na nefunkčný obraz sestier, ktoré sú považované za ageistické, ale tiež konštatuje, že

odpovede študentov ošetrovateľstva neodrážajú ageistické postoje, hoci iba 9 % z 96 študentov uvažuje po skončení štúdia o kariére v oblasti geriatrického ošetrovateľstva. Sestry pracujúce v praxi sú vzormi a mentormi študentov ošetrovateľstva počas ich socializácie v klinických podmienkach. Študenti sa od sestier priučajú nie len manuálnym zručnostiam, ale je prirodzené, že preberajú aj ich vzorce správania a postoje. V tomto smere je preto potrebné zamerať sa najmä na sestry a posilňovať u nich pozitívne postoje k starším pacientom.

Napriek skôr pozitívnym výsledkom, ku ktorým sme pri zisťovaní úrovne ageistických postojov u sestier a študentov ošetrovateľstva dospeli, však považujeme za potrebné uviesť, že žiadna sestra ani žiadny zo študentov ošetrovateľstva nedosiahol pri vyhodnocovaní dotazníka FSA počet bodov 29–50, teda žiadnu úroveň ageistických postojov.

Limity

Limity nášho výskumu vidíme v malej výskumnej vzorke a v nerovnomerne rozloženom súbore respondentov. Preto jej výsledky nemožno chápať ako univerzálne pre celú Slovenskú republiku. Výskumnú vzorku študentov by do budúcnosti bolo vhodné rozšíriť o ďalších študentov, ktorí sa počas svojej praxe podieľajú na starostlivosti o staršie osoby, a to najmä z príbuzných zdravotníckych odborov (Laboratórne vyšetrovacie metódy, Rádiologický asistent, Asistent výživy ai.) a z odboru Sociálna práca. Za limit štúdie možno považovať i skutočnosť, že nedokážeme objektívne zhodnotiť pravdivosť, resp. nepravdivosť odpovedí respondentov, získaných na základe dotazníkového šetrenia.

Záver

Starnutie populácie je jedným z najaktuálnejších problémov dnešnej doby. Má priamy vplyv na verejné zdravie či sociálnu starostlivosť. Ľudia považujú starobu za obdobie, kedy dochádza k poklesu produktivity, schopností a nezávislosti vo všetkých oblastiach života. Postoje spoločnosti voči starším ľuďom a starnutiu sú presýtené predsudkami a stereotypmi. Negatívne postoje voči starším ľuďom a mýty o starnutí sú všadeprítomné a môžu viesť k ageizmu, teda vekovo podmienenej diskriminácii. Ageizmus následne vedie jednotlivca k videniu starších ľudí ako menejcenných. Ide teda o termín používaný na vykreslenie negatívnych stereotypov a tendencií voči starším ľuďom. Práve zdravotnícki pracovníci sú popisovaní ako skupina osôb obzvlášť citlivá na vekovo diskriminačné stereotypy. Negatívne predsudky a vekovo diskriminačné postoje sestier k starším pacientom patria medzi základné prejavy ageizmu v ošetrovateľstve. Identifikácia týchto postojov predstavuje prvý krok k pochopeniu mnohých aspektov v interakcii medzi sestrami a seniormi.

Na základe našich zistení odporúčame, aby vzdelávanie študentov ošetrovateľstva v oblasti geriatrickej a gerontologickej bolo komplexné. Vychádzame zo slov Pokornej [1], ktorá píše, že u budúcich zdravotníckych pracovníkov hrá významnú rolu spôsob vzdelávania v starostlivosti o dlhoveké osoby. Toto vzdelávanie bolo dlhodobo zamerané iba na po-

pis involučných zmien v starobe, chorôb charakteristických pre obdobie staroby a na fragilitu seniorskej populácie. Hoci tieto skutočnosti reálne existujú, nemôžu byť generalizované v rámci celej seniorskej populácie. Je potrebné zdôrazňovať, že starnutie je vysoko individuálny proces. Dôležitú úlohu pri utváraní postojov voči starším ľuďom u študentov hrajú pedagógovia [28, 29]. Preto je nutné zamerať sa i na výber školených pedagógov a mentorov, ktorí majú odborné vedomosti a praktické skúsenosti v starostlivosti o seniorov. V súvislosti s absenciou podobných výskumov na Slovensku apelujeme na odborníkov zaoberajúcich sa problematikou starostlivosti o seniorov a odporúčame realizovanie ďalšieho výskumu, ktorý sa bude venovať postojmi zdravotníckych pracovníkov k ich starším pacientom. Odporúčame rozšíriť výskumnú vzorku tak, aby bolo možné výsledky zovšeobecniť na celú slovenskú populáciu zdravotníckych pracovníkov a študentov ošetrovateľstva.

Konflikt záujmov

Autori prehlasujú, že si nie sú vedomí žiadneho konfliktu záujmu týkajúceho sa uvedeného príspevku.

LITERATÚRA

- [1] Pokorná A. Komunikace se seniory. Praha: Grada; 2010.
- [2] Tošnerová T. Ageismus – průvodce stereotypy a mýty o stáří. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, Ústav lékařské etiky 3, LF UK a FNKV; 2002.
- [3] Palmore E. B. Ageism: negative and positive. New York, Springer Publishing Company; 1999.
- [4] Matulníková L. Ošetrovateľstvo ako veda. Manuál pre mentorky v ošetrovateľstve. Trnava: Typi universitatis tyrnaviensis; 2011.
- [5] Nelson TD. Ageism: Prejudice Against Our Feared Future Self. *Journal of Social Issues* 2005;61(2):207–21.
- [6] Levy BR. Eradication of ageism requires addressing the enemy within. *The Gerontologist* 2001;41(5):578–9.
- [7] Pokorná A. Ageistické tendence v ošetrovateľskej péči. Teória, výskum a vzdelávanie v ošetrovateľstve. Martin: Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine; 2009.
- [8] Rupp DE, Vodanovich SJ, Credé M. The multidimensional nature of ageism: construct validity and group differences. *Journal of Social Psychology* 2005;145(3):335–62.
- [9] Beth de la Rue. Preventing ageism in nursing students: an action theory approach. *Australian Journal of Advanced Nursing* 2003;20(4):224–53.
- [10] Leung S, Logiudice D, Schwarz J, Brand C. Hospital doctors' attitudes towards older people. *Internal Medicine Journal* 2011;41(4):308–14.
- [11] Hoyer WJ. Positive contributions of the elderly to society. *World Congress on Gerontology. Symposium on positive contributions of the elderly to society.* Australia: Adelaide, Supplement; 1997.
- [12] Smith J. Profiles of the young-old: Different strategies of positive well-being in late life. *International Association of Gerontology. XVIth Congress of the International Association of Gerontology.* Australia: Adelaide; 1997.
- [13] Koenig G. Aged and dementia care issues for people with an intellectual disability. Brighton, South Australia: Minda; 1995.
- [14] Wang CC, Liao WC, Kao MC, Chen YJ, Lee MC, Lee MF, Yen CHH. Taiwanese Medical and Nursing Student Interest Levels in and Attitudes Towards Geriatrics. *Annals of the Academy of Medicine Singapore* 2009;38(3):230–6.
- [15] Doherty M, Mitchell E, O'Neill S. Attitudes of healthcare workers towards older people in a rural population: a survey using the Kogan Scale. *Nursing Research and Practice* 2011; article ID 352627, 7 p.
- [16] Söderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Education Today* 2001;21(3):225–9.
- [17] Chan KW, Hubbard RE. Attitudes to ageing and to geriatric medicine. *Turkish journal of Geriatrics* 2014;17(1):90–4.
- [18] Liu Y, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies* 2012;50(9):1271–82.
- [19] Bowling A. Ageism in cardiology. *BMJ (Clinical research ed.)* 1999;319(7221):1353–5.
- [20] Kemper S. Elderspeak: Speech accommodation to older adults. *Aging and cognition* 1994; 1(2):17–28.
- [21] Simkins CHL. Ageism's Influence on Health Care Delivery and Nursing Practice. *Journal of Nursing Student Research* 2007;1(1):24–8.
- [22] Herdman E. Challenging the discourses of nursing ageism. *International Journal of Nursing Studies* 2002;39(1):105–14.
- [23] Courtney M, Tong, Shilu, Walsh, Anne M. Acute care nurses' attitudes toward older patients: a literature review. *International Journal of Nursing Practice* 2000;6(2):62–9.
- [24] Holroyd A, Dahlke S, Fehr C. Attitudes toward aging: implications for a caring profession. *Journal of Nursing Education*. 2009;48(7):374–80.
- [25] Hweidi IM, Al-Obeisat SM. Jordanian nursing students' attitudes toward the elderly. *Nurse Education Today* 2005;26(1):23–30.
- [26] Henderson J, Xiao L, Siegloff L, Kelton M, Paterson J. 'Older people have lived their lives': First year nursing students' attitudes towards older people. *Contemporary Nurse* 2008;30(1):32–45.
- [27] Abbey J. Clinical placements in residential aged care facilities: the impact on nursing students' perception of aged care and the effect on career plans. *Australian Journal of Advanced nursing* 2006;23(4):14–19.
- [28] Heise B, Johnsen V, Himes D. Developing positive attitudes toward geriatric nursing among Millennials and Generation Xers. *Nursing Education Perspectives* 2012;33(3):156–61.
- [29] Koh L. Student attitudes and educational support in caring for older people – a review of literature. *Nurse Education in Practice* 2012;12(1):16–20.